

AJUNTAMENT D'ARENYS DE MAR

FESTES DE SANT ZENON 1994

Josep

*A la coberta, la part de la casa Milans-Ramis més propera al carrer d'Avall.
Aquarel·la de Josep Maimí i Girbal. Any 1993.*

Salutació

Benvolguts arenyencs,

En arribar les festes de Sant Zenon em vénen al pensament els comentaris que havia sentit sobre com vivia aquest dia l'escriptor arenyenc Josep M. Miquel i Vergés durant el seu exili a Mèxic, acabada la guerra civil. Es veu que sempre va continuar celebrant aquesta diada amb la seva família i els amics i era el moment en què se li feia més palès l'enyor que sentia per la seva vila natal.

Això em fa veure novament com és d'important la Festa Major per un poble i el seus habitants, perquè és un senyal d'identitat que, generació rera generació, ens fa sentir arrelats al lloc on vivim.

Per aconseguir que la Festa de Sant Zenon pugui continuar tenint aquest ressò tan especial per als arenyencs, la Comissió de Festes i les entitats culturals i esportives hi han posat tota la seva il·lusió i el seu esforç a l'hora de programar els actes de la Festa Major d'enguany. Però amb això no n'hi ha prou. Perquè sigui un èxit cal la participació de tothom a tots aquests actes.

Per això, per començar us convido a donar la benvinguda a la nostra Festa amb el Pregó, que enguany anirà a càrrec de l'actriu arenyenca Mercè Pons i Veiga, i a brindar junts per un bon Sant Zenon 1994.

IGNASI MORENO i MARCOS
Alcalde d'Arenys de Mar

Saludo

Estimados areñenses,

Al llegar las fiestas de Sant Zenon me vienen a la mente los comentarios que había oído sobre como vivía este día el escritor areñense Josep M. Miquel Vergés durante su exilio en México, acabada la guerra civil. Se vé que siempre continuó celebrando esta fiesta con su familia y sus amigos y era el momento en que se le hacía más manifiesta la nostalgia que sentía por su pueblo natal.

Esto me hace ver nuevamente como és de importante la Fiesta Mayor para un pueblo y sus habitantes, porque es una señal de identidad que, generación tras generación, nos hace sentir arraigados al lugar donde vivimos.

Para conseguir que la Fiesta de Sant Zenon pueda continuar teniendo esta resonancia tan especial para los areñenses, la Comisión de Fiestas y las entidades culturales y deportivas han puesto toda su ilusión y su esfuerzo a la hora de programar los actos de la Fiesta Mayor de este año. Pero esto no es suficiente. Para que sea un éxito se necesita la participación de todos en todos estos actos.

Por eso, para empezar os invito a dar la bienvenida a nuestra Fiesta con el Pregón, que este año irá a cargo de la actriz areñense Mercè Pons Veiga, y a brindar juntos por un buen Sant Zenon 1994.

IGNASI MORENO MARCOS
Alcalde de Arenys de Mar

PROGRAMA D'ACTES

Dissabte, dia 2 de juliol

De les 11 del matí a les 7 de la tarda, al Pavelló Municipal d'Esports,
Trofeu Festa Major d'Hoquei Patins.

Organitzat pel Club Hoquei d'Arenys de Mar.

Durant tota la tarda i a la nit,
Festa de Carrer, al carrer d'Avall.

Organitzat per la Comissió de Festes del carrer d'Avall.

A les 7 de la tarda, a la Sala

d'Exposicions de la Plaça Lloveras, inauguració de l'exposició del Sr. Joaquim Tàpies i Bussalleu **Postals d'Arenys des de 1900 fins al 1950.**

Aquesta exposició restarà oberta fins al dia 17 de juliol.

Organitzat per l'Arxiu Històric Fidel Fita.

A les 10 del vespre, a l'Església Parroquial **Concert de Cant Coral,** a càrrec del Cor l'Aixa.

Dijous, dia 7 de juliol

A un quart de 9 del vespre,
Pregó de Festes i Brindis Popular
a la Plaça de l'Ajuntament.

La pregonera d'enguany serà la
Sra. Mercè Pons i Veiga, actriu.

Després del pregó, tots els assis-
tents a l'acte podran celebrar l'inici de
la Festa Major amb una copa de cava.
Amb aquesta finalitat s'han fet unes
copes de vidre commemoratives de Sant
Zenon'94.

Organitzat per la Comissió de Festes de l'Àrea de
Cultura i Joventut.

A dos quarts d'11 de la nit,
*a la plaça de l'Església, **Balls***
***d'Envelat**, amb ELS SOLISTES DE*
LA COSTA, en algun moment de
l'actuació hi haurà una exhibició de
*ball. A la mitja part **Humor** amb en*
RAMON.

Organitzat per la Comissió de Festes de l'Àrea de
Cultura i Joventut.

A les 12 de la nit, al Casino,
Rock del Maresme, amb l'actuació
del grup SPOONFOLS.

A 2/4 de 2 de la matinada,
*a la Discoteca 1800, **Rock del***
***Maresme**, amb l'actuació del grup*
POCA BROMA.

A les 3 de la matinada, a la Discoteca Don Quijote, **Rock del Maresme**, amb l'actuació del grup BATEK'S.

Durant l'actuació l'entrada a les sales serà gratuïta.

Organitzat per la Comissió de Festes de l'Àrea de Cultura i Joventut.

hi col·laboren la S.C.R. Gran Casino, la Discoteca 1800 i la Discoteca Don Quijote.

Divendres, dia 8 de juliol

A les 10 del matí, a l'Ateneu Arenyenc, **Torneig de Tennis-Taula Festa Major 94**. Categories Mini-Benjamins, Alevins i Fèmines.

Organitzat pel Club Tennis-Taula d'Arenys-Ateneu.

A les 12 del matí, a la plaça de les Palmeres, **Xeringada de Colors**. Els participants podran adquirir al preu de 100' ptes. una samarreta amb el logotip de Sant Zenon'94.

NOTA: Cal portar samarreta blanca.

Organitzat per la Comissió de Festes de l'Àrea de Cultura i Joventut.

A la 1 del migdia, **Repic general de Campanes**.

A la mateixa hora, a l'Associació de la Gent Gran "L'Esplai", **Repartiment de trofeus als guanyadors del campionat social de billar**, i inauguració de l'exposició de **Pintures** dels associats i de l'escola juvenil

de dibuix i pintura de la Carme Riera.

Organitzat per l'Associació de la Gent Gran "L'Esplai".

*A les 4 de la tarda, a l'Ateneu Arenyenc, **Torneig de Tennis-Taula Festa Major'94.** Categories Infantil i Juvenil.*

Organitzat pel Club Tennis-Taula Arenys-Ateneu.

*A partir de 2/4 de 7 de la tarda i fins a les 10 del vespre, a la plaça de l'Església, **Mostra de Teatre de Titelles.** Hi participaran els grups següents:*

- A 2/4 de 7, TEATRE DE LLOGUER:
"Ajnem agutrot ajnem"

- A 2/4 de 8, MARDUIX TEATRE:
"Sinfonia en Fa de roba"

- A 2/4 de 9, TITELLES BABI:
"La balena Elena"

Organitzada per Titelles Binixiflat i la Comissió de Festes de l'Àrea de Cultura i Joventut.

*A les 10 de la nit, a l'Església Parroquial, **Solemnes Completes a llaor de Sant Zenon,** amb l'homilia que pronunciarà el P. Miquel Colom i Rossinach, caputxí, i que acabaran amb el cant de l'Himne de Sant Zenon.*

*Seguidament, a la Riera, **Gran Traca** a càrrec de la Pirotècnia "Iguai".*

*Acabada la traca, al moll nou, al costat de la Confraria de Pescadors, **Ball Popular** amb l'orquestra CIMARRON.*

Organitzat per la Comissió de Festes de l'Àrea de Cultura i Joventut.

Hi col·labora la Confraria de Pescadors.

*També, acabada la Traca, a la plaça de l'Església **Nit de Titelles**. Hi participaran els grups següents:*

- A 2/4 de 12, GRUP ROCAMORA:
"La maleta"
- A les 12, LA UNIVERSAL:
"Las doce maravillas del mundo"

Dissabte, dia 9 de juliol

*De 8 a 12 del matí, a l'espigó nou del port, **III Concurs de Pesca Infantil "Vila d'Arenys" i XX Concurs de Pesca del Club Mar Sport.***

Organitzat pel Consell Municipal d'Esports i el Club de Pesca Mar Sport.

*A 2/4 de 10 del matí, a l'Ateneu Arenyenc, **Torneig de Tennis-Taula Festa Major'94**. Categoria Veterans.*

Organitzat pel Club Tennis-Taula Arenys-Ateneu.

*A les 12 del matí, a la 1a. Platja, davant la plaça de les Palmeres, **Xop!***

espectacle d'aigua i música a càrrec de
PEP LÓPEZ.

NOTA: Cal portar vestit de bany.

*Organitzat per la Comissió de Festes de l'Àrea de
Cultura i Joventut.*

A les 4 de la tarda, a l'Ateneu
Arenyenc, **Torneig de Tennis-Taula
Festa Major'94**. Categoria Sèniors.

Organitzat pel Club Tennis-Taula Arenys-Ateneu.

A les 6 de la tarda, a la Piscina
Municipal, **X Trofeu Festa Major
d'Arenys de Mar**. Proves de 50 me-
tres (categoria mini-benjamí) i 100 me-
tres crol (categories benjamí, aleví, in-
fantil i absolut) per categories masculina
i femenina i grups federats i social-cursets.

Seguidament, també a la Piscina
Municipal, **Waterpolo**.

Organitzat pel Club Natació Arenys.

A 2/4 de 7 de la tarda, a la plaça
de l'Església, **Concert** a càrrec de l'Or-
questra MONTGRINS.

*Organitzat per la Comissió de Festes de l'Àrea de
Cultura i Joventut.*

A un quart de 8 de la tarda, **Ba-
llada dels gegants**, a la plaça de
l'Ajuntament. Seguidament els gegants
acompanyaran les autoritats fins a l'Es-
glésia Parroquial.

A les 8 del vespre, **Missa Conce-
lebrada en honor de Sant Zenon**.

Predicarà l'homilia el jesuïta, fil d'Arenys de Mar, P. Josep M. Benítez i Riera.

*Acabada la missa, a la Riera, davant la plaça de l'Església, l'Ajuntament d'Arenys de Mar convida la població a un **Pa amb tomàquet popular**.*

Hi col·labora la Penya Apa Anem-hi.

*A les 9 del vespre, a la plaça de l'Església, **Sardanes** a càrrec de la Coblà MONTGRINS.*

*A les 11 de la nit, **Gran Castell de Focs** a càrrec de la Pirotècnia "Igual". Des de la primera platja, el*

passeig Xifré o el passeig de la zona Portuària, podrem gaudir d'un gran espectacle de llum i so, produït per una gran quantitat de petards.

*Tot seguit, al moll nou, al costat de la Confraria de Pescadors, **Ball Popular** a càrrec de l'Orquestra MONTGRINS i l'Orquestra GRAMMA.*

Organitzat per la Comissió de Festes de l'Àrea de Cultura i Joventut.

*Un cop acabat el Castell de Focs, a l'Ateneu Arenyenc, **Cantada d'Havaneres** a càrrec del grup BARCAROLA, amb el tradicional cremat.*

Organitzat per l'Ateneu Arenyenc.

Diumenge, dia 10 de juliol

A les 9 del matí, a l'Ateneu Arenyenc, **Open Internacional de Tennis-Taula.**

Organitzat pel Consell Municipal d'Esports i el Club Tennis-Taula Arenys-Ateneu.

A dos quarts d'11 del matí, a l'Ateneu Arenyenc, **Gran partida de billar i Repartiment dels trofeus del campionat social de billar 1993/94.**

Seguidament, Imposició de les insignies d'or als recentment nomenats socis honoraris de l'Ateneu Arenyenc Sr. Ramon Martí i Saurí, Sr.

Josep M. Pons i Guri i Sr. Miquel Llodrà i Serra.

Organitzat per l'Ateneu Arenyenc.

A les 12 del matí, **Gimcana Esportiva** a la 1a. platja.

Organitzada pel Consell Municipal d'Esports.

Patrocinada per la Comissió de Festes de l'Àrea de Cultura i Joventut.

A 2/4 de la tarda, a l'Esplai de la Gent Gran, **Ball de Ram.**

Organitzat per l'Esplai de la Gent Gran.

A 2/4 de 7 de la tarda, **Ballada de Gegants**, a la plaça de l'Ajuntament. Seguidament els gegants aniran

desfilant en honor de Sant Zenon.

fins a la plaça de l'Església on hi haurà l'actuació dels **Bastoners** de Gelida i els **Falcons** de Sant Sadurn d'Anoia.

Organitzat per la Comissió de Festes de l'Àrea de Cultura i Joventut.

*A les 8 del vespre, a la Riera, **5a. Milla Urbana.***

Organitzat pel Consell Municipal d'Esports i la Penya Apa Anem-hi.

*A les 10 de la nit, a la plaça de l'Església, **Espectacle de Dansa** a càrrec de l'ESBART DE RUBÍ.*

Organitzat per la Comissió de Festes de l'Àrea de Cultura i Joventut.

*Seguidament, **Correfoc** a càrrec dels DIABLES DE LA SAGRERA. La con-*

centració dels diables serà davant del Calisay i el recorregut serà el següent: Riera, carrer de la Perera, Turó Margarides i Riera fins a la plaça de l'Església.

Recomanacions:

1) Qui vulgui participar en el correfoc no ha de portar roba sintètica i cal que dugui el cap cobert (un barret de palla, per exemple).

2) És molt perillós tirar aigua sobre els qui porten la pólvora.

3) Cal que els cotxes s'abstinguin d'aparcar a l'itinerari del correfoc.

4) Tots aquells habitatges i locals que tinguin vidres que donen als carrers del recorregut és important que els tàpin amb cartrons.

Organitzat per la Comissió de Festes de l'Àrea de Cultura i Joventut.

Dijous, 14 de juliol

A dos quarts de 9 del vespre, a la plaça de l'Església, **Audició de Sardanes** a càrrec de la Cobla PRINCIPAL DE COLBLANC.

Organitzat pel CIT i per la Comissió de Festes de l'Àrea de Cultura i Joventut.

Divendres, 15 de juliol

A dos quarts de 8 de la tarda, a la sala del teatre del Casal de Joventut Seràfica, **Audivisual i Conferència** sobre l'Atlas Marroquí a càrrec d'en Pako Sánchez.

Tot seguit, al Restaurant Seràfics, sopar marroquí.

Organitzat pel Cau Sant Francesc d'Esplai i Muntanyisme.

Dissabte, 16 de juliol

Durant tota la tarda i a la nit,
Festa de Carrer al carrer d'Andreu Guri.

Organitzat per la Comissió de Festes del carrer d'Avall.

A les 10 de la nit, a l'Església Parroquial,
Concert de Cant Coral,
a càrrec de la Coral l'ESPERANÇA.

Organitzat per la S.C. l'Esperança.

Diumenge, 17 de juliol

A les 7 de la tarda, al parc del Lourdes,
Ball i Animació Infantil a càrrec del grup TRES EN PATINET.

A 1/4 d'11 de nit, al pati del C.P. Joan Maragall,
Cinema a la Fresca
amb la projecció de "El Fugitivo".

Organitzat per la Comissió de Festes de l'Àrea de Cultura i Joventut.

NOTES:

1) A partir del dia 5 de juliol, al Servei d'Informació Juvenil, de 7 a 8 de la tarda, la Comissió de Festes facilitarà qualsevol informació referent a la Festa Major'94.

2) Durant les actuacions a la plaça de l'Església, es tancarà l'accés al carrer de l'Església per la Riera.

3) Durant les cercaviles dels gegants els carrers estaran tancats a la circulació.

4) Durant tota la tarda del diumenge dia 10 la riera estarà tancada a la circulació i haurà d'estar lliure de cotxes.

5) L'Ajuntament d'Arenys de Mar agraeix la col·laboració i l'esforç realitzat a la Brigada Municipal de la Regidoria de Serveis

Bàsics, a la Policia Municipal de la Regidoria de Governació, a la Comissió de Festes de l'Àrea de Cultura i Joventut, als clubs esportius, a les entitats culturals i a tots els vilatants per facilitar-los les tasques.

QUE PASSEU
UNA BONA
FESTA
MAJOR!

LA VINGUDA DE CARLES IV

LA PREPARACIÓ D'UN VIATGE REIAL

L'onze de setembre de l'any 1802, va arribar a Barcelona Carles IV amb la seva reial família, i un copió acompanyament, de tal manera que la ciutat comtal esdevingué la Cort de les Espanyes fins al següent 8 d'octubre, puix que, a més de l'ampli seguici del personal de la casa reial, també hi vingué el del Príncep de la Paz i ministres i alts funcionaris de l'Estat. El 3 d'octubre van desembarcar a la ciutat els reis d'Etrúria, -ell Lluís de Borbó-Parma i ella filla de Carles IV- amb llur primer fill nascut poc abans de fondejar el vaixell a les envistes de Barcelona.

L'endemà, a la Seu de Barcelona, davant del Cardenal de Sentmenat, es van ratificar dues noces principesques, conretes abans per mitjà de procura-

dors i aleshores personalment: la del príncep d'Astúries Fernando amb la infanta napolitana Maria Antònia i la de la infanta Maria Isabel filla dels reis espanyols amb Francisco-Genaro príncep hereu del regne de Nàpols.

Entre els propòsits d'aquell viatge, hi havia de visitar el castell de Sant Ferran de Figueres, magnífica obra d'enginyeria militar que, si era una de les millors d'Europa, en canvi no havia donat cap utilitat les vegades que hagué d'entrar en acció i, fins i tot, en la darrera d'aquestes, s'havia rendit ignominiosament.

Aleshores, com anirem veient, els desplaçaments del rei amb el seu seguici, eren molt complicats, car duïen aparellats el d'una munió de perso-

natges, servidors i funcionaris, escolta reial, guàrdies de corps, tropes de cavalleria, carruatges i cavalleries, amb les previsions indispensables per a allotjar tanta gent i disposar de vitualles per al manteniment de persones i bestiar. I en aquell cas, demés dels reis Carles IV i Maria Lluïsa, s'hi afegia la presència del príncep d'Astúries, els Infants, germà i fills del rei, els reis d'Etrúria, el Príncep de la *Paz* Manuel Godoy, els ministres de Marina, Guerra i Hisenda i els respectius acompanyaments.

S'havia decidit que el viatge a Figueres començés pel camí ral de la Marina, puix que el del Vallès estava en péssim estat. No creguem però que la carretera del litoral fós gaire bona, puix que, ben sovint, als pobles de la Costa de Llevant hom preferia fer per mar les anades a Barcelona tant de mercaderies com de persones.

En el tros de marina de Barcelona a Tordera, s'havien vingut aprofitant els vells camins medievals, més aptes per a animals de bast que per a carruatges. El camí ral de marina, des de Caldetes fins a Calella es va construir els anys 1738, 1739 i 1740, fent-lo pagar als pobles del trajecte i fins i tot a alguns de l'entorn. En un començ costejava ran de mar, i ben sovint sofria destrosses pels temporals, per qual motiu

s'hi feren murets de protecció. A Arenys de Mar hi hagué moments que calgué fer passar la carretera pel carrer de Sant Joan i retallar la casa de la cantonada, rectificar diverses vegades la pujada al pont de la capella del Calvari variant el traçat des de l'altura del carrer de Sant Antoni, fins que, a darreries del segle XVIII, es fixà el trànsit pel darrer tram del carrer d'Avall i pel carrer Ample. La conservació d'aquesta mala carretera dita "reial", fou una sangonera per als pobles d'Arenys, Sant Pol i Calella i, en menys intensitat Canet, que, a cada moment, havien de participar en reparacions. Carles III, que s'endú la fama de gran rei de les obres públiques, per molt que la nostra carretera fós *camí ral*, es limità a assignar la numeració de les distàncies del recorregut a la mesura castellana i a fixar el punt zero dels trajectes a la *Puerta del Sol* de Madrid.

Quan es decidí que l'anada i tornada del rei a Figueres es fés per la via de Marina, aquesta estava péssimament. L'*Encargado principal de la habilitación del Camino Real*, José-Agustín de Larramendi, el 3 de setembre d'aquell any, feu cursar, per mitjà del *Teniente de Rey* de Girona l'ordre que *los pueblos que caen en la carretera general que, al tiempo de su inhabilitación, compongan las travesías de sus calles y*

entradas y salidas en distancia de 325 varas por cada lado(1). Però no fou tan sols això el que calgué fer, puix que l'Intendent General del Principat de Catalunya exigí tot seguit que la reparació del camí ral fos duta a terme i pagada íntegrament per cada Ajuntament en tot el trast del respectiu terme municipal. En el compliment d'aquest manament, Arenys de Mar, a partir del 7 de setembre, hi posà 70 jornalers i 4 carros cada dia, sense saber encara el que pujaria el cost de l'obra i ajornant per això el repartiment de les despeses entre els veïns(2). Segons comunicà l'Ajuntament a l'Intendent General el 17 i el 22 de setembre, el repartiment veïnal oferia moltes dificultats, pel gran nombre dels matriculats de Marina (exempts d'aquella mena d'imposicions) i pel absents a Amèrica.

En una reunió tinguda pel batlle i els membres de l'Ajuntament amb 40 caps de casa afectats pel pagament d'aquelles obres, s'acordà la creació d'una imposició de 3 diners per cada lliura de carn que es

1) Arxiu Històric Fidel Fita, llig. II - 87.2.2. Els *successius esments* d'aquest Arxiu es faran per mitjà de les sigles AHFF.

2) AHFF, llig. II - 87.2.4.

3) AHFF, llig. II - 87.2.5.

4) AHFF, llig. II - 87.2.6.

5) AHFF, llig. II - 87.2.9.

vengués a la vila, i entretant, fer ús del diner de la recaptació de l'impost del *Real Catastro*, car l'exacció sobre carn calia que fos aprovada pel govern després dels tràmits oportuns al *Real Consejo*(3). Però el Capità General de Catalunya, comte de Santa Clara, va desautoritzar l'Ajuntament pel fet que, encara que fos provisionalment i per sortir del pas, hagués disposat d'aquells fons, *siendo la contribución de Catastro tan sagrada que, por ningún título debe echarse mano de su importe*(4) i la màquina administrativa d'aleshores va obrir un expedient contra l'Ajuntament fins al punt de seguir la via de contrenyiment contra el batlle i els regidors(5).

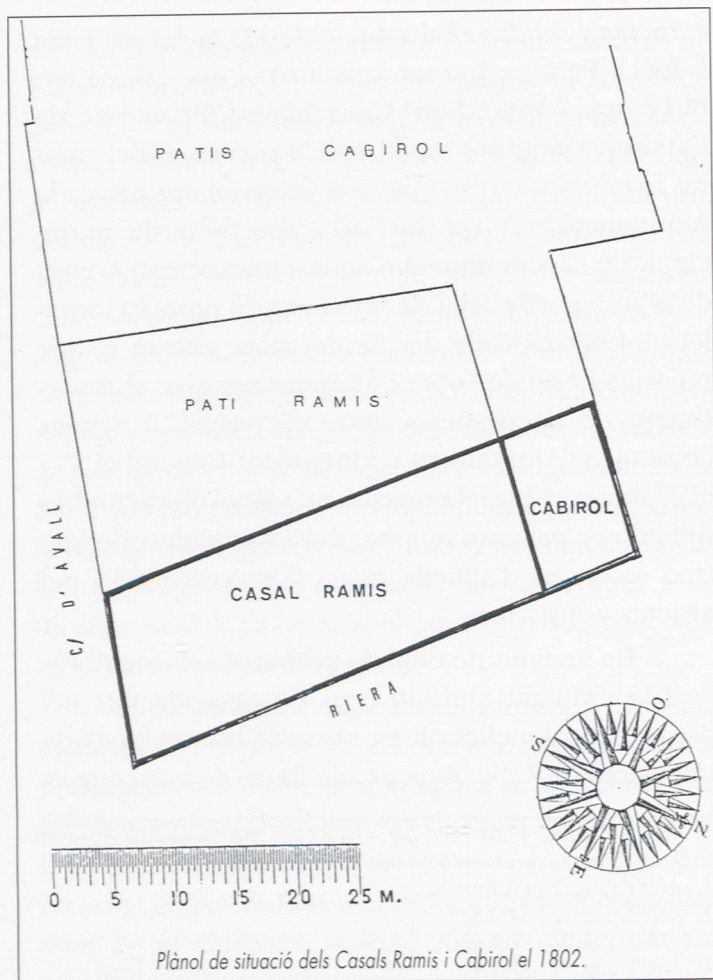
La llarga ruta de Barcelona a Figueres, amb els carruatges d'aleshores, era millor fer-la en tres etapes i la primera d'aquestes era aconsellable que finís en una de les localitats de la marina del corregiment de Girona, dita també Marina de la Selva. El dia 4 d'octubre, José Ortega, *montero capataz de su Magestad*, resseguia les poblacions d'entre Arenys i Tordera *para dar razón de las casas existentes buenas y capaces para aposentar Sus Magestades con toda su Real Familia*. Aquell comissionat, des de Calella, cursà a tots els pobles del trajecte un avís concebut en els següents termes: *Se mana a toda persona de qual-*

sevol estat, grau y condició que sia, que no puga d'esta hora en avant, cassar ab gossos ni sense ells, fins que Sas Magestats hagen regressat de Figueras a la capital de Barcelona, baix pena de 100 ducats y de 8 dies de presó(6). El mateix dia, aquell *Montero* manava als ajuntaments de Pineda, Santa Susanna i Malgrat que enmagatzemessin palla per a les cavalleries del seguiment reial(7).

El proveïment de palla era una obsessió dels *monteros* i altres encarregats de preparar les etapes, tant per part dels de la casa reial, com els dels Principat de Catalunya i els del corregiment de Girona, perquè demés de les cavalleries i carruatges dels reis, infants i restant família, calia pensar en els de tots aquells altres com el Príncep de la *Paz*, demés ministres, alta noblesa al servei dels reis i els infants, els respectius primer majordom, majordoms majors i menors, gentilhomes, sumillers de corps, sumillers de casa i boca, cavallerissos majors, dames cambres, criats, cambres, patges i lacais, en nombre gairebé infinit i cal no oblidar que reis, prínceps i ministres tothom tenia el seu respectiu servei, com s'esdevenia també amb alguns grans d'Espanya i

6) AHFF, llig. 65.4.1.

7) AHFF, llig. 65.4.2.

Plànol de situació dels Casals Ramis i Cabirol el 1802.

Ambaixadors sumats a l'expedició. Per si amb les cavalleries de tanta gent encara n'hi hagués poc, calia afegir-hi les d'un batalló de guardes de corps i la gent dels regiments de cavalleria distribuïts al curs del trajecte, i el bestiar de tir apostat en diversos punts de la ruta per anar mudant les cavalleries cansades. Per això, el 13 d'octubre, Joaquín de Mendonza, governador del Corregiment de Girona, tornava a imposar als pobles del trànsit el proveïment de palla, exigint que fos *de buena calidad y al precio corriente*(8).

Fins al 12 d'octubre no es decidia a quina localitat faria nit la comitiva reial i es dubtava entre Arenys de Mar i Calella, descartades ja de primer moment Mataró i qualsevol altra de fora el corregiment de Girona(9). Aquelles dues poblacions disposaven de bons casals i magatzems d'alguna importància i dignitat. Es decidí que fos Arenys de Mar, que disposava dels prou grans i sumptuosos de Pujol i Pastor (avui de Pol), Milans de la Riera (ara Sala Mercè), Semir i Lligada (avui Ateneu), Pasqual del

8) AHFF, llig. 65.4.3.

9) Les localitats del corregiment veí de Mataró restaven massa a prop del punt de sortida. Altrament si s'hagués començat la segona etapa des de qualsevol d'aquelles hauria estat excessivament llarga per a arribar a Girona.

carrer d'Avall (avui Torrents), el casal tot just acabat de construir de Soler (actualment Durall) i el gran casal dels Ramis-Milans del Través (Riera i carrer d'Avall), amb altres 25 cases escollides també aptes per a l'allotjament de gent important.

Fou elegida per a fer de palau reial, la casa Ramis-Milans del Través.

Una breu explicació sobre aquest darrer casal, ens dirà perfectament els motius pels quals fou posat en primer terme. Aquest edifici, avui conegut per Can Ramis, el construí el comerciant -més tard ennoblit- Josep Milans, els anys 1722 i 1723. Per a això, entre els anys 1720 i 1722, havia anat comprant diversos còssos de terra a la Riera i a l'entrada del carrer d'Avall, als hereus de Can Xapús, a la família Llibre, a En Carreres i una casa d'En Morell que l'any 1689 havia restat sense acabar. Això aplegava una superfície de 1.114 metres quadrats, on hi havia edificada una mult centenària torre de defensa; el conjunt tenia a la Riera una línia de 36 metres i altres tants al carrer d'Avall. El 15 de febrer del 1722, Josep Milans va concordar la construcció d'un casal en aquell lloc, amb el mestre d'obres de Barcelona Joan Ballescar, convenint que l'obra començaria el primer de març i estaria acabada dins del termini

La casa Milans-Ramis a l'any 1945

d'un any. Per a això calgué desfer la casa inacabada d'En Morell i derrocar l'antiga torre de defensa, essent necessari per a tal fi una llicència del Governador del vescomtat de Cabrera resident a Hostalric que la donà el 36 de setembre de 1722. El nou casal tingué 36 metres de llarg a la banda de la Riera i 19 metres a la tirada del carrer d'Avall. El contracte és un document del major interès per a la història, que explica com hauria de ser l'edifici, les seves diferents peces de vivenda, la capella privada, cavallerrisses i magatzems, la pedra de Montjuïc per marcs i llindes de portes, balcons, finestres, escala i cantoneres. Es convingué que s'aprofitaria la pedra vista de la construcció començada per En Morell, cosa que explica la raó que en una edificació dels anys 1722-1723, alguna llinda de finestres i balcons llueixi la data de 1689. El contracte fixa el perfilat o esgrafiat de quadrilàters de la façana(10).

Una volta construïda, la casa Milans tingué una superfície de 502 metres quadrats en cada una de les seves tres plantes, baixa, primer pis (planta noble) i segon pis i un pati de 612 metres quadrats amb accés al carrer d'Avall.

Aquestes excel·lents condicions augmentaren

10) AHFF, ms. 1781, f. 1.

Llinda de balcó de la casa Milans-Ramis amb la data de 1689 per procedir de la vella casa Morell.

amb l'existència la veïna Casa d'En Cabirol, a la mateixa línia de façana de la Riera, també del mateix nombre de plantes i d'indèntiques alçades de les de Can Milans (Ramis) que, després de l'obertura prèvia de passos entre una i altra casa, donaven un conjunt de superfície habitable de 617 metres quadrats a cada una de les tres plantes. Altrament als 612 metres quadrats del pati de Can Milans (Ramis) calia aleshores sumar-hi altres 1.101 metres quadrats dels patis de Can Cabirol que, tenint sortida al carrer d'Avall, eren un lloc molt adequat per a tenir-

hi els carruatges i impedimenta de la comitiva.

Per això, una volta decidit que els reis fessin estada a Arenys de Mar, l'Ajuntament, per mitjà del seu regidor degà, va escriure al propietari d'aquell casal Jaume de Ramis i de Milans, resident aleshores a Sant Celoni, demanant el consentiment per a l'ocupació del casal d'Arenys de Mar. Malalt el propietari, la muller d'aquest, Maria Anna de Fontcuberta, el dia 13 d'octubre contestà concedint de bon grat el que els era demanat(11).

La documentació conservada ens permet conèixer bona part dels preparatius i mesures en vista a l'èxit del viatge(12). Resolt satisfactòriament el que feia cas als allotjaments de tanta gentada, calia resoldre el que pertanyia als proveïments i manutenció de les persones i de les cavalleries i el 13 d'octubre, Blas de Aranza, Intendent General del principat de Catalunya, insistí en la qüestió advertint als regidors d'Arenys de Mar que seran *responsables de qualquier falta que se experimente por parte de este Ayuntamiento*. El dia 15 del mateix mes, el Governador del corregiment de Girona instà a l'Intendent General que envià

11) AHFF, llig. 65.4.6.

12) La documentació de les gestions i mesures que s'anaren adoptant per allotjaments i proveïments figura al plec 2 del lligall 54 de AHFF.

13) *Regalada, conjunt del bestiar que constitueix la cavallerissa reial.*

a l'Ajuntament *la nominilla o circunstaciada relación de las especies y cantidades de viveres de que haya de surtirse, con la competente anticipación*. El dia 16, l'Ajuntament, degudament comissionat per l'Intendent, fa sortir carros a recollir ordi i queviures de tota mena a diferents llocs, com xais a Vilamajor, moltons a Pineda i Malgrat, vaques a Sant Pol, així com llenya a Arenys d'Amunt, 150 quintars de palla a Pineda, Malgrat i Santa Susanna, etc. El dia 17 l'Intendent Blas de Aranza adverteix que la *regalada*(13) reial serà d'uns 250 cavalls i de 600 mules i que, d'aquests 850 caps de bestiar en seguirà fins a Figueres 530 i que els restants 320 es repartiran a les postes del trajecte, urgint per a això les quadres necessàries arreu, llocs per a tenir els vehicles a cobert, proveïment de palla i civada, llum i mossos a les quadres i queviures per a tothom, afegint que en això no hi ha comptades les cavalleries dels guardes de corps que es puguin presentar i que també caldrà acollir. El dia 17 i el 18 d'octubre, l'assentista reial de proveïments Pere M. Coll, resident a Calella, es va informar de la palla recollida a Arenys i de l'estat de les seves quadres i dels magatzems habilitats per tals, les seves menjadores, palla, civada i ordi, suficients per més de 800 caps de bestiar.

El 18 d'octubre l'ajuntament demana als d'Arenys d'Amunt, Calella, Canet, Fogars, Hostalric, Sant Celoni, Tordera i Vallgorguina que facin públic l'anunci del mercat lliure a Arenys de Mar el dia 21, amb motiu de l'estada dels reis. El dia 19, el batlle local demana al Capità General que li enviï mossos d'esquadra o bé soldats de cavall per a poder cursar avisos i comunicacions. També el 19, es van rebent noves partides de palla, es rep a lloguer un ramat de cabres lleteres d'En Boquet de Vilassar de Dalt i vaques de diverses procedències.

Fins i tot es féu proveïment de pólvora, que es va a recollir a Blanes, per fer les *salvas d'ordenanza* des de les bateries de la costa al pas dels reis. D'aquesta pólvora també se'n facilita a Calella i a Sant Pol(14).

El dia 20, vigília del gran esdeveniment, els aposentaments de la família real, gent de la comitiva i llur manutenció amb la dignitat que calia, restaven assegurats i a *satisfacción de Dn. Sebastián Salgado Palomino comisionado para la formación del Plan*. I els regidors d'Arenys així ho fan saber al Governador de Girona i a l'Intendent del Principat en lletres d'aquella data remeses per mitjà dels soldats de

cavalleria, en les quals s'afegia que les vitualles restaven assegurades, que s'havien fet els pregons a diverses localitats anunciant el mercat lliure de l'endemà, que s'havien habilitat quadres aptes per 900 cavalleries *provistas de lámparas y servidores*, cosa que havia representat un gran esforç perquè aleshores Arenys *con mucha dificultad podia alojar un esquadron de cavalleria*, i que també estaven a punt *las cocherias de bajo cubierto para los coches de estado*, advertint també que *no ha habido queja alguna de los infinitos que de la Real comitiva se hallan alojados en este vecindario*(15).

Així, doncs, veiem que part del seguiment reial s'havia anticipat, venint el dia abans en gran nombre de persones.

El dia 21 d'octubre fou el gran dia. De bon matí el batlle feu publica una crida on, a més de regular sumàriament el mercat lliure convocat per aquella diada, feia, en obsequi dels reials visitants i del bon ordre, les següents prevencions:

Poncio Gualba, baile de la villa de Arenys de Mar.

Para que los vendedores de comestibles, cuya concurrencia se ha excitado, hallen la comodidad posible para su venta en las plazas públicas de esta villa, y los moradores de élla los puedan comprar de

14) AHFF, llig. 130 (bateries).

15) AHFF, llig. 65.4.18.

primera mano a precios corrientes, sin que los encarezcan los revendedores. Y para cooperar a la satisfacción, con que se dezea, que cada particular disfrute de obsequiar a SS.MM., insiguiendo lo acordado por el Ayuntamiento de esta villa, ordeno y mando lo siguiente:

Que no podrá individuo alguno alterar los precios de los comestibles, debiéndose ceñir a los corrientes. Y que ningún revendedor durante el tránsito de SS.MM. podrá comprar dentro de la presente villa frutos y otras materias de abasto, baxo pena de veinte y cinco libras y comiso por cada contravención.

Que todo vecino tenga obligación de tener limpio el enfrente de sus casas, portándose con todo aseo y quietud, sin poder proferir expresiones impropias, ni executar acciones capaces de perturbar al júbilo, ni causar resentimiento alguno.

Que el dia de hoy en que la villa tendrá el honor de hospedar a SS.MM. todos los vecinos iluminen sus balcones y ventanas en el mejor modo que les sea posible, empezando desde toque de oración a -hasta- las diez de la noche, en cuia hora procurarán estar retirados en sus casas.

Que todos estos vecinos tengan obligación de recibir los alojamientos con todo agrado, dando, según lo permita su posibilidad, a los alojados, todo el obsequio y favor que les correspondan según sus gra-

duaciones y caracteres.

Y para que venga a noticia de todos y nadie pueda alegar ignoracia, se publique éste Pregón por los parages públicos y acostumbrados de la villa, con las formalidades de estilo.

Dado en Areñs de Mar a veinte y uno de octubre de mil ochocientos y dos.

Poncio Gualba, baile (rubricat)

Por su mandado / Franc. Xavier Conchs, escrivano y secretario (rubricat)

(segell en relleu de l'Ajuntament).(16)

16) AHFF, llig. 65.4.19

Detall de fusteria barroca en finestres de Can Ramis.

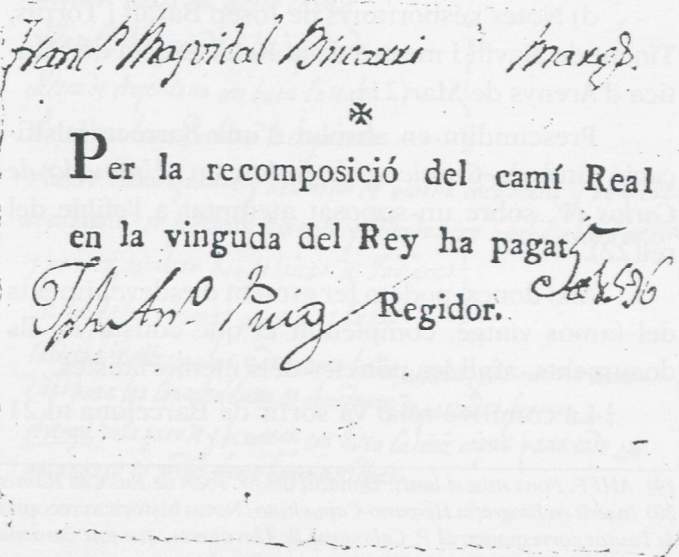
SORTIDA DE BARCELONA I ARRIBADA DE LA COMITIVA REIAL A ARENYS DE MAR

A més del que ens va fent saber la documentació de l'Arxiu Històric Fidel Fita sobre els esdeveniments que anem relatant, disposem de la informació de memòries i dietaris, que ens donen notícies fidedignes que respiren fets viscuts, al marge de l'encarçament dels documents oficials.

a) En primer terme cal tenir en compte el famós *Calaix de sastre*, memòries de Rafael d'Amat, baró de Maldà, en els volums manuscrits corresponents als anys 1802 i 1803(17). L'autor anava escrivint tot allò que creia d'interès, a mesura que n'anava tenint notícia, dia a dia. Sovint, quan no és testimoni presencial del que relata, diu qui li ha donat la notícia. Sobre l'estada de Carles IV a Catalunya, disposa d'una bona informació en el Duc de *San Carlos*, majordom major de la Reina, allotjat aquells dies a casa del baró. Aquestes memòries es mostren en un estil casolà i desenfadat i no s'estan de fer comenta-

ris burlescos de persones i llocs, no sempre de bon gust(18).

b) Notes i esborranys de Josep M. de Ramis, fill de Jaume de Ramis i Fontcuberta protagonista dels fets(19).

17) Aquests importants manuscrits pertanyen a la biblioteca del Marquès de Castellbell (Esplugues de Llobregat). Els fragments que n'anirem inserint son del volum XVII (1802) de la sèrie que vam copiar quan aquest estava a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona abans del retorn de la sèrie al seu propietari. El *Calaix de Sastre* es va publicant en la Biblioteca Torres Amat de l'editorial Curial a base d'una copia de l'arxiu de la Ciutat, en l'edició les notícies de 1802 i 1803 figuren al seu volum 14.

18) Per això hem dubtat sobre si deixàvem d'inserir algun fragment de les notícies d'aquest viatge que intercalen comentaris que, tal volta, algú pogués tenir per pejoratius de persones o poblacions, que no podem admetre ni compartim, però a l'historiador no li és lícit amagar ni alterar el contingut d'una font documental.

c) Notes del P. Joan Antoni d'Arenys de Mar, caputxí que fou guardià del convent d'aquella població. Relata fets coetanis del mateix convent, durant el govern del P. Querubí de Granollers en l'any 1802(20).

d) Notes i esborranys de Josep Baralt i Torras, Tinent de Navili i mestre de la Reial Escola de Nàutica d'Arenys de Mar(21).

Prescindim en absolut d'una barroca falsificació titulada *Cronicon de fechos en el reinado de Carlos IV*, sobre un suposat atemptat a l'efigie del rei(22).

Així doncs, podem fer esment d'esdeveniments del famós viatge, completant el que consta en els documents, amb les notícies dels memorialistes.

La comitiva reial va sortir de Barcelona al 21

d'octubre de 1802 a les 3 en punt de la tarda, fent via a Arenys de Mar. En aquesta hora de sortida tothom hi està d'acord(23). Sobre això, copiem el que explica el baró de Maldà:

Dia 21 d'octubre, dijous, les Onze Mil Verges i Sant Hilarion, abat. Ha amanescut lo cel núvol, ab plugeta, i aixís antes d'amanèixer lo dia, que no sé si destorbarà la sortida de Barcelona per la vila de Figueres a Ss. Ms. i prínceps.

Al punt fixo de les tres, com estava disposat, ha partit de Palàcio ab son cupè bo, junt ab la reina vestit ell de negre i ella ab la casaquilla mateixa ab què entrà a Barcelona, que diuen ser uniforme de guàrdia de corps, com a coronela. Seguia lo cotxe bo del senyor príncep i senyora princesa d'Astúries. Luego venia també ab son cotxe lo senyor rei d'Etrúria; i después de passats alguns cotxes, en què hi anaven los jefes de

19) AHFF. Fons miscel·lanis. Donatiu del Sr. Joan de Ros i de Ramis.

20) Inserir en *Biografía Hispano-Capuchina* (Notas históricas recopiladas e ilustradas por F.C. de Ll. Cap), Barcelona 1891, pàgs. 616-617. Les sigles de l'autor corresponen al P. Calassanç de Llavaneres, que fou Cardenal Vives i Tutó.

21) AHFF, llig. 13 (Escola Nàutica, notes Baralt).

22) Anys enrera n'havia fet ús algun aficionat a la història local. Com sol esdevenir amb aquests falsos crònicons, sempre es perden i només en resta la còpia treta pel falsificador. El fragment d'aquesta impostura que tracta de l'estada de Carles IV ve transcrit al llibre *Oda a Arenys de Mar* del P. Lluís Ma. de Valls (notícies històriques) 2a. edició, Barcelona 1917, p. 65.

23) Confirma la precisió de l'hora -a més del Calaix de Sastre que copiarem seguidament- la Relación de las diversiones, festejos públicos y otros acaecimientos que han ocurrido en la ciudad de Barcelona desde 11 de septiembre hasta principios de noviembre de 1802, con motivo de la llegada de SS.MM. y AA. a dicha ciudad y del viage a la villa de Figueras (per Jordi Roca i Gaspar, Barcelona 1802). -Biblioteca Nacional de Catalunya-Folletos Bonsons, 9064.

Continuacion del Itinerario para el viaje que S. M. M. M. resolu-
 vieron hacer a la Villa de Figueras, saliendo de Barcelona el dia 21.
 el coxiete mes de Octubre de 1802.

Jueves dia 21.

Salieron S. M. M. para Arenys... 5 Leguas $\frac{1}{4}$
 Fuerte Pio, a la izquierda.
 Bora o prueba de Cañones, a la derecha.
 Vista de los varios Prados de blanquear las piezas de Indiana de-
 xa a izquierda.
 Hostal de S. Marti..... $\frac{1}{2}$
 San Marti, Lugar regular.
 Rio Besos muy ancho, y se vadea..... 1.
 Meson de San Adrian, alli.
 S. Adrian Pueblo regular, izquierda..... $\frac{1}{2}$
 Vista de muchas Casas de Campo, las mas con agua de pie
 Badalona, Lugar de gran Caserio hermoso
 y comodo..... $\frac{1}{2}$
 Castillo o fuerte de Mongat, es de gran vista sobre el Mar, y de muchas
 Casas de Campo..... $\frac{1}{2}$
 Meson de Alleta con mucho Caserio..... $\frac{1}{2}$
 Alleta numeroso Pueblo, a la izquierda.

Meson de Masnou con varias Casas de Campo.... $\frac{1}{4}$
 Masnou Pueblo grande a la izquierda.
 Meson de Premiá con mucho Caserio..... $\frac{3}{4}$
 Premiá gran de Pueblo, a la izquierda..... $\frac{1}{2}$
 Meson de Vilasa con mucho Caserio..... $\frac{1}{4}$
 Vilasa Pueblo grande a la izquierda..... $\frac{1}{2}$
 Meson de Argentona con buen Caserio..... $\frac{1}{2}$
 Argentona buen Pueblo a la izquierda..... $\frac{1}{2}$
 Mataro, Ciudad grande y hermosa de mucha industria, y numerosa
 Matricula. se fabrican Encages y Blondas con mucha abundancia
 y primos, tambien hay fabricas de Indianas $\frac{1}{2}$
 Hostal de las Animas con varias Casas..... 1.
 Caldetas, Pueblo regular y de buenos baños, caserio y de mucha como-
 didad para los convalcientes, es abundante de pescados frescos.... $\frac{1}{2}$
 Arescu, Villa grande y hermosa, con buen Caserio capaz para todo con
 su arroyo en medio, tiene buen astillero.

Fragment del manuscrit coetani que relatava l'itinerari
 del viatge reial.

Palàcio, del servei de Ss. Ms., majordoms, cavallerissos i demés, venia també lo cotxe de l'excel·lentíssim senyor Príncep de la Pau, ab molta més turba i seguit de cotxes, que era una broma i feia rodar lo cap veure tanta cavalleria passant per entremig de dos files de tropa, d'espanyols, valons i suïssos, des de Palàcio fins al portal, ab ses corresponents músiques i banderes, que feien acatament al passar Ss. Rs. Ms. i demés real família, tots ben escoltats ab los corresponents guàrdies de corps, que anaven corrents com un llampec, fent suar sang i aigua als pobres cavalls, com també los cotxeros a les mules, que devien fer en un quart una hora de camí; i estaven vàries partides de mules apostades per rellevar a les ja atropellades i tal vegada rebentades, ab tant dimontre de córrer; sent regular que encara de dia hàgien arribat a Arenys, que és lo destino primer de l'itinerari(24).

L'hora d'arribada a Arenys, fou a les 6 de la

tarda, al crepuscle de la jornada, encara no de nit en aquell 21 d'octubre. El trajecte des del Pla de Palau de Barcelona, cobria 5'25 llegües itineràries o sia quelcom més de 40 km. actuals, que, a peu, a pas llarg de tropa, devien ser 9 hores i 3/4 (25). Per poder anar de Barcelona a Arenys només en 3 hores, havent de passar per gual el riu Besós que no tenia pont i anar mudant les mules cansades a les postes del trajecte, calia correr molt. Una ressenya coetània de l'itinerari reial, detalla les distàncies i tot el que durant el trajecte podien anar veient aquells importants viatgers, de la qual donem facsímil de la seva primera etapa fins a Arenys(26).

El baró, bon coneixedor dels pobles del Llevant de Barcelona, continua explicant:

Lo que segurament divertirà a Ss. Rs. Ms. serà l'hermós punt de vista de tota la costa passant pel Masnou, Mataró, Arenys, Canet, Sant Pol, Calella, que

24) *Calaix de Sastre XVIII, f. 300.*

25) *Pedro Bosch, teniente coronel de Infanteria*, Prontuario de la mayor parte de los caminos y veredas del Principado de Cataluña, *Barcelona s/d. (principi del segle XIX). Autor anònim*. Itinerario de la mayor parte de los caminos y veredas de las cuatro provincias de Barcelona, Tarragona, Lérida y Gerona, *Barcelona 1838. Un i altre fixen les distàncies horàries i a pas de tropa.*

26) *Noticia de las fiestas y funciones con que se celebraron en Barcelona los Desposorios del Serenísimo Señor Principe de Asturias con la Serenísima Señora Doña Maria Antonia hija de los Reyes de las dos Sicilias, y el de la Señora Infanta Doña Maria Isabel hija de nuestros Augustos Soberanos con el Serenísimo Señor Principe Don Francisco Genaro hijo de los Reyes de las Dos-Sicilias. (Manuscrit conservat a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, p. 25. Ens n'ha facilitat fotocopia de la part que comprèn l'itinerari de Barcelona a Figueres, la nostra col·lega Laura Garcia. D'aquesta V. el treball Barcelona y Carlos IV. La llegada de una visita real, en la revista "Singladures" del Museu de la Marina de Vilassar de Mar, n. 17 (gener 1994) pp. 12-16.*

en dictamen de tots quants l'han vist, és de lo millor que hi ha en l'Europa, pareixent un país de bano, o pintat, ab l'agradable objecte a la vista del mar, de la verdor de camps i vinyes, i de la més simètrica variació de muntanyes, alts i baixos, que, entre molta caseria, per totes parts se descobre. I sent ja molt limpios i asseats aquells pobles, ara diuen que molt més s'han esmerat en emblanquir-ho tot i pintar les cases immediates a la carretera, que faran més plausible lo viatge de Ss. Ms. (27)

BREU ESTADA DE LA CORT A ARENYS DE MAR

Com tenim dit, l'arribada dels reis i el seu seguiment tingué lloc a les 6 de la tarda. Al peu de carretera hi havia el casal que, per unes hores, seria el palau reial. Les notes i esborranys de Josep M. de Ramis, ens donen una versió del fet:

27) El baró de Maltà hi afegeix dos dies després: Segons ha dit un subjecte que ha vingut de Mataró, los senyors mataronins, que esperaven ab prou ànsia veure a Ss. Rs. Ms. per fer-los festes al passar per Mataró, los senyors regidors se quedaren encantats ab sa espasa nua i la reverent comunicat ab creu alta, és dir, fumuts tots, per no haver-se fet ningun cabal d'ells Ss. Ms. i real família, per lo que continuaren a la posta son camí fins a Arenys. I han serrat de campinya los mataronins, com que, enfadats d'això, han dit que al tornar a passar los reis los girarien l'esquena. Y seas dupte no s'hi aturaran com ho han fet a l'anada a son viatge a Figueras, si que a nostra afortunada Barcelona. Enfadats dits mataronins que estan de que hàgian Ss. Rs. Ms. preferit la Vila de Arenys per sa ciutat de Mataró y se'ls està a compte aquest cas, que no es pensaban, ho podran arxivar, el que lo faran omís ab lo Xasco fort que se'n han dut... Vaya, que sempre se tingan de contar cosas dels de Mataró. El dietarista ni el seu confident no estaven massa ben informats, car ni el rei volgué desairar la ciutat de Mataró ni els seus regidors es podien tenir per ofesos, car la comitiva marxava a grans presses i amb la màxima velocitat que podien rendir els seus vehicles i cavalleries per a poder arribar a Arenys abans no fos fosc, cosa que no hauria estat possible fent parades durant el trajecte, oi més quan s'havia tingut de passar el gual del riu Besós on no hi havia pont i precisament pel cansament de les mules a tanta velocitat tingueren de fer canvis de cavalleries a les postes, entre aquestes a la sortida de Mataró.

"La Casa Ramis sirvió de regia morada al Sr. D. Carlos IV de Borbón, comunicándose con la de Cabirol por ser insuficiente, quedando como recuerdo unos cerrojos (forrallats) que mandaron los regios huéspedes poner en las puertas de sus habitaciones. Para hacer los honores debidos, anciano y achacoso el dueño de la casa, mandó a su hijo mayor acompañándole el Ayo Cura y, al despedir-le, dijo el Reverendo al Señor: -Que gracia quiere V. pidamos a S.M.- Ninguna, contestó, si acaso me libre de contribuciones. El hijo al llegar a la Real presencia, ciñéronle espada, cuya longitud le estorbara y su habla entrecortada y su cuerpo embarazado con inusitados apéndices, hizo que el Rey le tomara de la mano, levantándole al querer arrodillarse. Cuéntase que D. Carlos, al llegar a la Villa, fué advertido por la camarilla que siempre a los soberanos rodea, de lo pestífero que el aire de la Riera

era, particularmente para los forasteros, por lo cual se guardase de salir a los balcones que de antemano tenían cerrados; pero él, viendo la inmensa multitud que, tanto de la población como de las inmediatas, ansiosa cual numerosa, pedían por su Rey, deja aparte los consejos y, abriendo de par en par uno de los balcones, se exhibe y afable saluda y, con el sonrís en los labios, contenta la muchedumbre que frenética vitorea y le aclama".(28)

El baró de Maldà, afegeix, sobre la gran rebuda feta a Carles IV, quelcom força pintoresc:

"Se ha referit que en Arenys, en celebració del arribo de Ss. Rs. Ms. feren els vehins un ball de bastons, y que tant gustà al Rey que'ls feu tornar a ballar la nit".(29)

Sembla que no hi va haver cap acte de besmans a l'arribada del monarca i tot plegat es limità a

28) V. nota 19.

29) *Calaix de Sastre XVII, f. 311*

30) Tanto en el arribo como en la marcha de SS. Majestades, se tuvo cuidado se hallase presente la Comunidad puesta en fila, á la largo, de modo que todos sus individuos pudiesen ser vistos por sus Majestades, lo que denotaron complacerles esto, con saludarnos desde el coche á todos. Déjese esto prevenido, por si otra vez sucede semejante acontecimiento. Adviértase tambien que la Comunidad no ha de ir con cruz ni otro adminículo de procesión, sino suelta como queda dicho, y reunida en el paraje señalado.

festes a l'exterior de la casa on s'allotjà la família reial, amb una gran munió de poble. La petita crònica del P. Josep A. d'Arenys de Mar ens confirma que els reis saludaven des de llur cotxe i no a peu al moment d'arribada.(30)

Tal com havia disposat la crida feta pel batlle, s'il·luminaren balcones i finestres de les cases amb ciris i gresols i s'encengueren els festers i teieres de l'Ajuntament i els dels hostals. Els frares caputxins, malgrat que el convent fos a la Plana, als afores de la vila es van excedir en les lluminàries, com retreuen les mateixes memòries del P. Josep Antoni amb les següents paraules:

- Con el plausible motivo de haberse dignado su Real Majestad N.C. Monarca Don Carlos IV hacer detencion en la noche del 17 Octubre de 1802 hasta el 22 por la tarde, en la presente Villa de Arenys de Mar, deseando el Guardian del Convento de Capuchinos, que lo era entónces el Padre Fr. Querubin de Granollers, cooperar por su parte á los obsequios, con que se esmeró dicha Villa en obsequiar cuanto le fué dable y posible á tan digno Soberano y á toda su Real Familia, dispuso con su Rda. Comunidad un alumbrado, que al mismo tiempo que fuese plausible objeto á la vista, fuese tambien instructivo y dirigido á inspirar á los

espectadores, que no la lisonja de mover los vivos y el respeto que dirigen á competencia los vasallos á un tan benévolo Monarca, sino que deben absolutamente nacer de aquella religiosa subordinacion y lealtad que nos manda Dios sacrificar libremente á las legítimas Potestades.

Para este fin, se puso en el lienzo de la pared fronteriza de la Iglesia del predicho Convento, una Cruz hueca y cubierta de papel de 20 palmos de alto y cerca 4 de ancho, en cuyos brazos estaba escrito con letras mayúsculas encarnadas, lo que nos dice Dios en los Proverbios: *Per me Reges regnant*. Incontrastable verdad de la Divina Sabiduría en que estriba el fundamento del alto honor y vasallaje que deben tributar los súbditos á las Potestades que gobiernan, como dice el Apóstol (ad. Rom. cap. 13). Encima la Cruz púsose una como estrella tambien de papel de 25 palmos de diámetro, en cuyo centro estaba escrito, con proporcionadas letras tambien encarnadas, aquel *Viva el Rey* del libro de Daniel que dice: *Rex in aeternum vives* (c. 3. v. 9). Al lado derecho de la Cruz, en otra como estrella de 18 palmos de diámetro el mismo *Viva* aplicado a S. Real majestad la Reina N^a Señora con aquello del Ps. 44 que dice: *Astitit Regina a dextris tuis*; y con igual estrella al lado izquierdo aplicábase el

Viva al Serenísimo Príncipe N^o Señor, con aquello del libro tercero de los Reyes, que dijo David á Bethsabé (c. 1. v. 30): *Filius tuus regnabit post me*.

Apoyábase la Cruz sobre un globo verde, fijo á una Corona Imperial, adornada de varios colores, y puesta sobre un proporcionado pedestal, en que estaba delineado el cetro y la espada, y debajo, un lema alusivo al reconocimiento del Pueblo convencido del Poder que va anejo á la legítima Potestad, sacado de aquello del Gen. cap. 47. v. 25, que dice: *Salus nostra in manu tua est: respiciat nos tantum Dominus noster, et laeti serviemus Regi*.

De una y otra parte del pedestal levantábase uno como victor de luces, terminando la punta debajo el sobaco de la Cruz, con que quedaban más hermoseados y ocupados entrámbos lados. Se dispusieron en todo con simetría, las luces dentro el papel ó en el hueco que había tanto en la Cruz, como en las estrellas, globo, corona, y pedestal, á fin de que su reverbero presentase, lo que se logró, un muy hermoso golpe de vista, como se deseaba, para divertimento de SS. Reales Majestades, satisfaccion y instruccion al inmenso gentío que tanto de la Villa, como de los Pueblos comarcanos había concurrido á complacerse con la vista de tan Augustos Viajeros.

A l'Estudi dels Pilots, també radicat aleshores a Llevant de fora vila, es feu el mateix, com ens ho reflecteix el llibre de comptes d'aquell establiment, on figura la construcció d'un escut d'armes i la col·locació de 48 punts de llum(31), semblantment a les llumetes del campanar al capvespre de sant Pere.

L'endemà divendres, 22 d'octubre, hi hagué un matí de visites ràpides, car calia reprendre el viatge a Girona cap al migdia. A les 11 del matí, hi hagué una breu recepció a la casa Ramis, en la qual el batlle i els regidors d'Arenys de Mar pogueren besar la mà del rei, i ho aprofitaren per a entregar-li un memorial on suplicaven que els fossin atorgades tres mercès: "*Lo un demanantli la permanència de la Real Escuela de Pilots, que se deya que mort lo actual mestre se abuliria. Lo altre li demanem dotació per mestre de Gramàtica y augment de dotació de dos mestres de llegí, escriure y comptes. Y lo tercer li demanem que las 1400 lliures gastades per la recomposició de la carretera sien pagades del Real Fondo de Camins, y que siam absolts de lo apremi que sufrim per haver empleat los diners del ters de catastro per dita recomposició*".(32)

Pel seu compte, el tinent de navili Josep Baralt

31) AHFF, ms. 70, f. 26

32) AHFF, llig. 60.4.30

33) AHFF. llig 133 (Escola Nàutica).

fundador i director de l'Estudi dels Pilots, s'havia posat en contacte amb el ministre de Marina i, aquell mateix matí va assolir que aquest visités l'escola.

"*Cuando en 22 de octubre de 1802 pasó por esta Villa, deteniéndose en ella, el Rey Don Carlos 4º, en unión de nuestro actual y amado Rey Constitucional D. Fer. 7º para su viaje a Figueras, pernoctando y permaneciendo en ella como unas 18 horas, visitó la Escuela el Excmo. Sor. Ministro D. Domingo Guardillana, con la demas nobleza de la Rl. Comitiva, y vista la situación de la Escuela y lo provista que estava de instrumentos, sabiendo que todo lo había costeado el maestro de ella (por que lo preguntó) dijo que era un entusiasmo de Marina, de cuiu visita concedió S.M. a la Escuela el título de Real, quedando baxo su Rl. protección y se proviese de Banderas Reales para usar de ellas*".(33)

SORTIDA CAP A GIRONA I FIGUERES

La comitiva reial sortí cap a Girona a la 1 del migdia, car es tractava d'arribar-hi abans que fos fosc. El trajecte no presentà problemes fins a Tordera, on calgué passar el riu sense pont i a la brava, tal com ja s'havia hagut de fer al Besós. De Tordera en amunt, deixat el Suro de la Palla, la cosa s'anà fent

difícil pel mal estat dels camins i, malgrat d'haver sortit d'Arenys tant aviat, no arribaren a Girona fins a la nit, Sobre això, cal cedir altra vegada la paraula al baró de Maldà, que està prou ben assabentat de l'expedició pel seu contertuli Duc de San Carlos: *Apar que lo viatge de Ss. Ms. a Figueres ha estat plausible en tot lo que es diu la costa, fins a Arenys, i d'allí fins a deixar la costa; però molt desgraciat en los camins prop de Gerona, i de Gerona a Figueres, pués, com han vingut pluges i los directors de camins s'havien un poc adormit, no sé de fixo en quin paratge portaven a carretades l'arena per adobar lo mal camí, motiu d'haver bocat lo cotxe del senyor Príncep de la Paz, segons diuen, i haver quedat atascat lo del senyor rei d'Etrúria, ab sotragades fortes en los demás cotxes, en tant, que foren menester moltes atxes de vent, havent arribats molt de nit a Gerona; que no deixaria d'haver enfadat molt als senyors castellans de la comitiva... És molt de sentir en quant a Ss. Ms., per lo molt que devem tots estimar sa salut, vida i conveniències, i és també de sentir en quant als demás senyors de la comitiva, que sabem ser afectes a esta província; però en cas (que) n'hi hagués algun que fos desafecte, sens faltar a la caritat, i una vegada que no hi ha hagut cap desgràcia, podem dir que és molt bo que hàgien provat*

la incúria que es té de nostres camins, encara que sia bó alguns tostorros i gemecs, perquè se'n recordien i procurien fer-los adobar, no sent raó que, manant lo rei que estiguen bé los camins, s'abandonien com veiem.(34)

Pel que es veu, el nostre noble baró tenia una idea molt primària de l'administració pública d'aleshores i no tenia en compte que qui pagava els plats-trencats del camí ral no era el govern sinó els soferts pobles del seu trajecte.

L'*Itinerari* del manuscrit de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona esmentat en la precedent nota 26, pel que fa al trajecte des del Suro de la Palla fins a Girona, es mostra molt confós i no deixa endevinar tan sols si des de Sant Jaume de Cartellà fins a l'Hostal de la Belladona o de la Tiona es prendria la ruta de Mallorquines o la de la Granota.

EL RETORN DE FIGUERES

A les 7 del vespre del dia 27 d'octubre, arribà la comitiva reial procedent de Girona. Els dos dies abans l'Ajuntament d'Arenys de Mar havia tornat a prendre les mateixes mesures que les de la prepara-

A l'Estudi dels Pilots, també radicat aleshores a Llevant de fora vila, es feu el mateix, com ens ho reflecteix el llibre de comptes d'aquell establiment, on figura la construcció d'un escut d'armes i la col·locació de 48 punts de llum(31), semblantment a les llumetes del campanar al capvespre de sant Pere.

L'endemà divendres, 22 d'octubre, hi hagué un matí de visites ràpides, car calia reprendre el viatge a Girona cap al migdia. A les 11 del matí, hi hagué una breu recepció a la casa Ramis, en la qual el batlle i els regidors d'Arenys de Mar pogueren besar la mà del rei, i ho aprofitaren per a entregar-li un memorial on suplicaven que els fossin atorgades tres mercès: "*Lo un demanantli la permanència de la Real Escuela de Pilots, que se deya que mort lo actual mestre se abuliria. Lo altre li demanem dotació per mestre de Gramàtica y augment de dotació de dos mestres de llegí, escriure y comptes. Y lo tercer li demanem que las 1400 lliures gastades per la recomposició de la carretera sien pagades del Real Fondo de Camins, y que siam absolts de lo apremi que sufrim per haver empleat los diners del ters de catastro per dita recomposició*".(32)

Pel seu compte, el tinent de navili Josep Baralt

31) AHFF, ms. 70, f. 26

32) AHFF, llig. 60.4.30

33) AHFF, llig 133 (Escola Nàutica).

fundador i director de l'Estudi dels Pilots, s'havia posat en contacte amb el ministre de Marina i, aquell mateix matí va assolir que aquest visités l'escola.

"Cuando en 22 de octubre de 1802 pasó por esta Villa, deteniéndose en ella, el Rey Don Carlos 4º, en unión de nuestro actual y amado Rey Constitucional D. Fer. 7º para su viaje a Figueras, pernoctando y permaneciendo en ella como unas 18 horas, visitó la Escuela el Excmo. Sor. Ministro D. Domingo Guardillana, con la demas nobleza de la Rl. Comitiva, y vista la situación de la Escuela y lo provista que estava de instrumentos, sabiendo que todo lo había costeadado el maestro de ella (por que lo preguntó) dijo que era un entusiasmo de Marina, de cuia visita concedió S.M. a la Escuela el título de Real, quedando baxo su Rl. protección y se proviese de Banderas Reales para usar de ellas".(33)

SORTIDA CAP A GIRONA I FIGUERES

La comitiva reial sortí cap a Girona a la 1 del migdia, car es tractava d'arribar-hi abans que fos fosc. El trajecte no presentà problemes fins a Tordera, on calgué passar el riu sense pont i a la brava, tal com ja s'havia hagut de fer al Besós. De Tordera en amunt, deixat el Suro de la Palla, la cosa s'anà fent

difícil pel mal estat dels camins i, malgrat d'haver sortit d'Arenys tant aviat, no arribaren a Girona fins a la nit, Sobre això, cal cedir altra vegada la paraula al baró de Maldà, que està prou ben assabentat de l'expedició pel seu contertuli Duc de San Carlos: *Apar que lo viatge de Ss. Ms. a Figueres ha estat plausible en tot lo que es diu la costa, fins a Arenys, i d'allí fins a deixar la costa; però molt desgraciat en los camins prop de Gerona, i de Gerona a Figueres, pués, com han vingut pluges i los directors de camins s'havien un poc adormit, no sé de fixo en quin paratge portaven a carretades l'arena per adobar lo mal camí, motiu d'haver bocat lo cotxe del senyor Príncep de la Paz, segons diuen, i haver quedat atascat lo del senyor rei d'Etrúria, ab sotragades fortes en los demás cotxes, en tant, que foren menester moltes atxes de vent, havent arribats molt de nit a Gerona; que no deixaria d'haver enfadat molt als senyors castellans de la comitiva... És molt de sentir en quant a Ss. Ms., per lo molt que devem tots estimar sa salut, vida i conveniències, i és també de sentir en quant als demás senyors de la comitiva, que sabem ser afectes a esta província; però en cas (que) n'hi hagués algun que fos desafecte, sens faltar a la caritat, i una vegada que no hi ha hagut cap desgràcia, podem dir que és molt bo que hàgien provat*

la incúria que es té de nostres camins, encara que sia bó alguns tostorros i gemecs, perquè se'n recòrdien i procurien fer-los adobar, no sent raó que, manant lo rei que estiguen bé los camins, s'abandonien com veiem. (34)

Pel que es veu, el nostre noble baró tenia una idea molt primària de l'administració pública d'aleshores i no tenia en compte que qui pagava els plats-trencats del camí ral no era el govern sinó els soferts pobles del seu trajecte.

L'*Itinerari* del manuscrit de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona esmentat en la precedent nota 26, pel que fa al trajecte des del Suro de la Palla fins a Girona, es mostra molt confós i no deixa endevinar tan sols si des de Sant Jaume de Cartellà fins a l'Hostal de la Belladona o de la Tiona es prendria la ruta de Mallorquines o la de la Granota.

EL RETORN DE FIGUERES

A les 7 del vespre del dia 27 d'octubre, arribà la comitiva reial procedent de Girona. Els dos dies abans l'Ajuntament d'Arenys de Mar havia tornat a prendre les mateixes mesures que les de la prepara-

34) *Calaix de Sastre, XVII, f. 310*

ció de la primera vinguda.(35)

Els allotjaments i la resta fou com en el dia 21. Les il·luminacions foren com l'altra vegada, i els frares s'hi tornaren a lluir, augmentant el nombre de llums.

En la noche del 27 del propio mes y año que se tuvo igualmente el honor y satisfacción de ver aposentados otra vez en Arenys, en su regreso de Figueras y Gerona, á tan amables Soberanos; correspondiendo no ménos el Convento al gozo universal de la Villa, se esmeró tambien con otro alumbrado, no muy inferior al primero, especialmente en cuanto al número de luces que pasaban de 200.(36)

L'endemà al matí l'Ajuntament fou novament rebut pel monarca i féu a mans d'aquest un nou i llarg memorial sobre l'incident de les despeses d'adob del camí ral i les responsabilitats que planaven sobre els regidors per haver aplicat els fons del Catastre.

El Ayuntamiento de Bayle, Regidores, Diputados y Síndicos de la presente villa de Arens de Mar, Corregimiento de Gerona, con el mas submisivo respeto a V. Magestad humildemente expone:

35) AHFF, llig. 65.4. (22 a 24).

36) Notes del P. Josep Antoni d'Arenys de Mar cit.

Que el rebose de alegría de que estan posehidos los corazones de los exponentes, por tener en el dia el distinguido honor de contar entre sus vecinos a V. Real Persona, la de la Reyna, Principes nuestros señores y Rey de Etruria, no puede ser completo como correspondria por el azibar que abaxo se dirá.

A motivo de haberse dado la orden por el Gobernador de Gerona de recomponer la Carretera Real en los terminos que largamente se lehe en el impreso que comunicó a este Cuerpo en seys de septiembre ultimo, que para instruir vuestro Real animo se presenta, y que desde el dia siete de dicho setiembre se trabaja en la expresada recomposición y asciende su coste en mas de catorce mil reales ardites, que para pagarlos y no teniendo haberes los suolicantes, ni encontrar vecinos que los pudiese adelantar, a causa de los infortunios acaecidos por el azote de la última guerra y no pudiendo hacer el reparto por no ser concluhida la obra, fué forzoso a este Cuerpo valerse del dinero cobrado de estos vecinos para el pago del tercio de los reales tributos, a fin de que no periciesen los peones destinados a dicho trabajo.

Vino la orden de Gobernador de Gerona el dia veinte y dos del propio septiembre para que se pagase el tercio y viendo los representantes su imposibilidad, se

acudió al caballero Intendente de la Provincia pidiéndole tres meses de prórroga para dicho pago, pero no fué atendida la representación segun se ha adquirido por no poderse dar ningun otro destino al dinero cobrado por los Reales Tributos y por esto, Señor, los suplicantes se ven oprimidos desde el dia tres del actual octubre con el apremio de diez reales diarios por dicha falta, quando al parecer no es delito lo obrado, atendido que de ningun otro modo no se podia cumplir con la mandada recomposición, ni con las Leyes Divinas y humanas que tan estrechamente mandan el pronto pago al jornalero.

Atendido lo expuesto, y a fin de que cese la aflicción de estos conseyales por no saber como pagar dicho real tributo ni los apremios, y mucho menos el cobrar de estos vecinos el reparto, viendo que el comun de esta villa es muy pobre y el mérito que tienen los suplicantes de tener adelantados por los imposibilitados mas de quatro mil reales arditos para el pago de los dos tercios por ellos satisfechos.

Humildemente a V. Reales Pies suplica este politico cuerpo que para completar el júbilo de ver a V. Magestades en este vecindario y las demás personas reales, se digne dar la orden de que se reintegre a los suplicantes de los Fondos de Caminos para dicha

recomposición, absolviendo los apremios o bien dar la providencia que V. Magestad le parezca. Lo que espera impetrar del corazón piadoso de tan Augusto Soberano.

Areñs de Mar, 26 de octubre de 1802.(37)

Aleshores hom dinava al punt de migdia i, a les 2 de la tarda, els reis i gentada que els acompanyava sortiren cap a Barcelona, on van arribar a dos quarts de cinc de la tarda. Aquesta vegada el viatge només durà dues hores i 1/2, més de pressa encara que quan l'anada a Arenys i parant només a les postes de cavalleries. El ja imprescindible baró de Maldà hi torna a dir la seva:

A dos quarts de cinc d'esta tarda tocats han entrat a Barcelona Ss. Rs. Ms., prínceps d'Astúries, rei d'Etrúria, lo Príncipe de la Paz i demás real sèquit, corrents en cotxes i tiros de mules, ab lo Sr. Guimbernat a l'últim, cirugià del rei, per lo portal Nou, com hem vist (...) (lo) doctor Josep Cases i jo, per qual fi (...) hem eixits per lo portal de l'Àngel a encontrar dit Portal Nou, seguint-nos algunes dones, per veure l'arribu de totes les reals persones; i una, luego, (ha) dit cerca de nosaltres: «Ja els reis vénen!».(38)

En nota escrita l'endemà del retorn del rei a la

37) AHFF, llig. II 87.2.7.

38) *Calaix de Sastre*, XVII, f. 309.

(✦)

EN Areñs del Mar, el dia 21 de Octubre de 1802. entraron à las seis de la tarde, Nuestro Monarca DON CARLOS IV.; con su amada Esposa la Reyna, su Hijo el Serenísimo Príncipe de Asturias, con su Serenisima Esposa Doña Maria Antonia, y el Rey de Etruria, con toda la Comitiva; en donde se alojaron perfectamente. El dia 22 à las Once de la mañana, tubo el honor de besar la mano del Rey, Reyna, Príncipe, Princesa, y Rey de Etruria, todo el Magnifico Ayuntamiento, que se componia: de Poncio Gualba Bayle, Josef Antonio Puitg, Antonio Lloret, Josef Carreras, Pablo Cassá, Josef Roget, y Juan Bautista Barrera, Regidores, Simon Finet, y Bataller, y Francisco Buch, Diputados; Jayme Pruna Sindico Procurador; y Buenaventura Riera, y de Batlle Sindico Personero: y à las dos de la tarde del mencionado dia partieron para Gerona.

El 27 de dicho Mes, regresó de Figueras, y Gerona, y entró en dicha Villa à las 7 de la noche. El dia siguiente 28 partió para Barcelona à las dos de la tarde; y antes de verificarlo, logró otra vez el Ayuntamiento besar la mano à S.S. M.M., y A.A., y Señor Rey de Etruria; demostrando unos y otros, como igualmente la Grandeza, y demas Comitiva, lo mucho les gustó la Villa, y lo bien servido de Alojamientos, Comida, y de quanto podian apetecer

ciutat comtal, el baró relata la gran gentada que d'arreu s'havia congregat al llarg del trajecte per veure passar la comitiva i que, a una banda i altra, s'hi arrengraven els batlles i regidors dels pobles.(39)

UNA MENA D'EPÍLEG

L'endemà de la sortida dels reis cap a Barcelona els regidors d'Arenys de Mar, amb tota la submissió pròpia dels temps, donaren compte a l'Intendent General de Catalunya i al Governador del corregiment de Girona, que tot havia anat prou bé.

M. Iltre. Sr.:

Ponemos a noticia de V.S. de como en los tránsitos que su Magestad, reyna, principe (nuestros señores) y rey de Etruria han hecho en el actual mes en esta villa, no se ha faltado en ninguna cosa, tanto al alojamiento y asistencia de dichas personas reales y demás comitiva,

como ni tampoco al ganado de tiro y montar, habiéndose verificado en agrado grande en estos vezinos en admitir los alojados y una plena correspondencia en éstos, pues por ninguna parte se ha dado la menor queja. Y finalmente en el mucho gentio que concurrió en esta villa no se siguió desgracia ni riña alguna.

Venimos formando la cuenta de lo gastado para la paja, habilitación de quadras y otros gastos que han sido preciso para cumplir en lo mismo que V.S. y el Muy Iltre. Señor Governador de Gerona nos tenían mandado, que de palabra le instruirá el dador Diputado de este Cuerpo, que luego de listas las presentaremos a V.S. para su habilitación.

Dios guarde a V.S. muchos años. Areñs de Mar, 29 de octubre de 1802.

M. Iltre. Sr. Dn. Blas de Aranza, Intendente General en Cataluña.

39) *Ací afageix el dietarista: "Los Srs. Mataronins, ab tot que han tret sos domassos als balcons del carrers y casas de Mataró, y fet músicas de gaitas gallegas, se són quedats ab sas gaitas gallegas, segona vegada ben estomacats, no havent-s'hi tampoc detinguts gens ni mica en Mataró las Magestats, Príncipe y Altesas. Y com murmuraran tots per lo xasco que'ls ha tornat a succeir, així com no als Srs. de Arenys havent-hi passat dos nits y part de dos días... Era gentío inmens de tots los pobles que es desterraba de ells per veurer passar a tan amables personatges y així també a las voras dels camins arrengrats los Batlles y Regidors dels pobles, per fer-lus degut acatament, rendint-se tots a las Soberanas Plantas. Lo que no pogueren fer així, ab pausa, los Srs. Regidors de Mataró y demás Srs., per haver-lus escapats prompts els Srs. Reys. Y penso que sent de bon humor lo Rey, se riuria dels de Mataró, després de haver-lus dextat fets uns fabets tras dels Reys, ofès ab tota sa Ciutat. Brava bigotada se n'han dut los caps de bou de Mataró; y se recordaran per molt temps de lo que'ls ha succehit. Perdònian a ma pluma los mataronins".* *Calaix de Sastre, XVII, f. 311. Ací farceix la notícia amb les xafarderies, V. el nostre advertiment a la nota 17.*

40) AHFF, llig. 65. 4.25.

M. Iltre. Sr. Dn. Joaquin de Mendoza, Governador de Gerona.(40)

L'endemà encara es demanaven nous serveis a Arenys de Mar i a alguna altra població i el Governador de Girona, segons deia per ordre del Capità General i aquest en nom del rei, que *ha resuelto ahora mismo que los carruajes y caballerias que necesita para continuar su viaje (a València) estén en la ciudad de Barcelona lo más pronto posible i que todas las mulas y mulos que se puedan recojer sean conducidos a Barcelona en derecha ganando tiempo.*(41)

El puntual baró de Maldà, en nota d'aquells dies, ho aprofita per expressar l'estat d'opinió del país: "*Comensen ja d'arribar alguns carros per comensar a carregar los fatos de la Casa Real, necessitant-se molts y molt més, y animals per dur-se'n a Madrid tot quant d'allí se tragué de preciós y exquisit dels reis y Casa Real. Tot lo què, ab lo motiu de embargo de carros y animales, té prou quimerosos los pagesos necessitats del bestiar mular per llaurar y los carros per lo tragí, tenint tots que obeir a les ordres del rei y prendre paciència*".(42)

41) AHFF, llig. 65.4.26

42) *Calaix de Sastre*, XVII, f. 314.

43) AHFF, llig. II, 87.2.8.

La carretera, que tanta feina i despesa havia donat als pobles del trast de Caldetes a Calella, en l'acostumat temporal de Tots-Sants que es va produir als dos dies del retorn del rei a Barcelona, tornà a rebre destrosses i va desfer una tirada de 15 vares (12'54 metres) d'un muret de protecció recentment construït al pas d'Arenys. I de nou a la gent de la vila li tocà de pagar els nous adobs.(43)

De les tres peticions fetes al rei durant les seves estades, de moment només s'assolí la que no costava cap diner a la reial hisenda. Es donà tràmit a la de l'assignació per un mestre de gramàtica, però no arribà la resolució i seguí el seu ensenyament a càrrec del clergue que tenia el benifet *diaconil* a la parròquia. L'ensenyament de les primeres lletres continuà amb la precarietat de sempre. Pel que feia a la darrera súplica, tornada a fer insistentment pels atribulats regidors el darrer jorn de l'estada del monarca, només es lliuraren de l'enquesta criminal per malversació del reial erari, però seguí en ferm l'obligament per a la reposició dels fons del catastro, dels quals se'ls feu personalment responsables.

L'exacció d'una gavella sobre la venda de carn per a pagar les despeses de la refacció de la carretera no va ser concedida. I l'única sortida que donava la

Intendència del Principat era la del repartiment veïnal, cosa ben difícil d'assolir donat que el 58 per cent dels caps de casa d'Arenys de Mar eren matriculats de Marina i es consideraven exempts del repartiment.

El Governador de Girona en data de 8 de novembre va decidir que d'acord amb el capítol 12 de la *Instrucción de consumos* de 22 de juny de 1784 tot-hom tenia obligació de contribuir als repartiments veïnals, bé que en el comunicat que ho feia saber a l'Ajuntament aconsellava que es demanés *con la debida atención y urbanidad al Subdelegado Militar de Mariana* que fés pagar als seus subordinats(44). Però el subdelegat militar de marina era aleshores el tinent de fragata graduat Josep Baralt i Torras, mestre director de la Reial Escola de Nàutica, personatge molt punós en la defensa dels drets de la gent sota la seva jurisdicció i en va fer cas omís. Pel febrer de l'any següent, el 1803, la gent de marina es manteni en els seus tretze i de res hi valgueren els comunicats del *Teniente de rey* de Girona i del *Comisario Real de Caminos* exigint que el Subdelegat de Marina

fes pagar als matriculats, dient que *en materia de caminos no valen los privilegios*(45).

L'Ajuntament, escanyat pels deutes, no podia complir les seves obligacions, ni pagar les pensions dels censals creats a manera d'emprèstit. El Governador de Girona ja no volia donar esperes en el reintegrament del diner del *Catastro* i contestava als regidors *desengaño a vuestras mercedes ahora para siempre*(46). Les gestions dels representants de l'Ajuntament, tant a Barcelona com a Madrid, no van servir de res. Per acabar-ho d'adobar, els regidors designats per al nou exercici de 1803, entretenien la presa de possessió perquè no es volien fer responsables del descobert del cadastre. I es va fer com poguerem aquell repartiment, amb empentes i rodalons entre els que en deien *terrestres* no privilegiats.

Durant prop de mig any encara hi havia despeses no pagades i sortien comptes nous. Fins i tot hi hagué dificultats per a reintegrar a la bateria del baluard de Sant Elm d'Arenys la pólvora servida als ajuntaments de Sant Pol i Calella per les *salvas fetes* al pas del seguici reial(47).

44) AHFF, llig. II, 87.2.9.

45) AHFF, llig. II, 87.2.10.

46) AHFF, llig. II, 65.2.11.

47) AHFF, llig. 13 (*Bateries*)

Les tradicionals cadenes pròpies d'on han habitat els monarques, llueixen sobre la portalada de la casa Milans-Ramis.

Tan sols va arribar a bon fi la mercè donada a l'Escola de Nàutica, que tot seguit va avantposar al seu nom el títol de *Real*. El privilegi -i aleshores era certament un privilegi poder fer us de la bandera de guerra de la Reial Armada- donat de paraula el 22 d'octubre de 1802, no es va posar per escrit fins al juliol de 1804(48).

El batlle i els regidors van voler deixar memò-

ria d'aquells esdeveniments, fent estampar l'ingenu, bé que expressiu, recordatori que reproduïm facsimil en aquestes planes(49).

També són un rastre d'aquelles jornades en les quals l'antiga casa Milans, aleshores Can Ramis, fou estada de les reials persones, les cadenes que pengen damunt la portalada principal de l'edifici, segons era d'antic privilegi i costum.

J.M. Pons i Guri

48) J. M. Pons i Guri, *Estudi dels Pilots* (Ed. Curial, Barcelona, 1993), pp. 52-54.

49) L'original 34x22 cm. (AAFF - Impresos arcàics).

AJUNTAMENT D'ARENYS DE MAR

